

VALDKOND KEEL JA KÕNE (1,5-7-aastane laps)

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesisid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)

Valdkonna Keel ja kõne sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)

SUHTLEMINE, JUTUSTAMINE, KUULAMINE

keelekasutus suhtlusolukorras, sh tekstilooime (jutustamise) ja teksti mõistmise (kuulamise) oskus

1,5-3-aastane laps

- Suhtleb 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui igapäevategevustes.
- Vastab täiskasvanu küsimustele mis? kes? kus? kus? mida teeb? ühe- või kahesõnalise ütlusega.
- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.
- Kasutab suheldes mitte-verbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.
- Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.

3-4-aastane laps

- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.
- Kasutab 3-5-sõnalisi lauseid.
- Jutustab kahe kuni kolme lausungiga lihtsa jutukese läbielatud või nähtud sündmusest.
- Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.

	<ul style="list-style-type: none"> • Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Reastab lihtsama pildiseeria ja jutustab selle järgi. • Loeb peast kuni 4 realist liisusalmi/luuletust. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. • Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegEVuses. • Räägib 2–3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud kogemusest.
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab isiklikest kogemustest ja oskab kirjeldada pildil kujutatut. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil. • Loeb peast kuni 4-realisi liisusalme/luuletusi. • Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega. • Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt <i>Kus ja kellega ta elab?</i>). • Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema-muutusega. • Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. • Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi pühapäeval?).
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel. Arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga. • Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobival reageerida. • Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda. • Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid. • Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. • Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. • Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
KEELEKASUTUS <i>hääldamine, sõnavara, grammatika</i>	
1,5-3-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid (nt <i>Miku õue st. Miku tahab õue minna</i>). • Oskab sõnavara, mis võimaldab kaaslasega suhelda. • Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja määrsõnu (siia, seal, nii) • Saab aru lihtsatest korraldustest ja täidab neid.
3-4-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab lihtsamaid üld- ja liiginimetusi (loomad, sõidukid jne). • Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. • Hääldab õigesti enamikke häälikuid (erandina võib olla r,s,k, õ,ü) • Kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i> tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>). • Kasutab tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete

	tähistamiseks.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab eset, isikut või olukorda omadussõnadega. • Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, kask – puud; tuvi, vares – linnud</i>). • Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (lühike-pikk, suur-väike)
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada ja leida vastandsõna. • Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti). • Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>. • Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>). • Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>).
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada. • Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses. • Hääldeb oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE, LASTEKIRJANDUS <i>lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamine kui ka lastekirjanduse tutvustamine</i>	
1,5-3-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Valib ja vaatab pildiraamatut. Nimetab esemeid ja tegevusi pildil. • Osutab raamatus pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.
3-4-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab ja mõistab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. • Sooritab lihtsamaid kirja eelharjutusi.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab määrata hääliku olemasolu sõnas. • Tunneb ja kirjutab mõningaid tähti, oskab kirjutada oma nime. • Kuulab ettelugemist ja vastab etteloetud teksti kohta esitatud küsimustele.
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab loetavalt oma eesnime. • Tunneb ja kirjutab enamikke tähti. • Sooritab kirja eelharjutusi. • Oskab häälida täiskasvanu abiga, määrata hääliku olemasolu ja asukohta sõnas (v.a häälikuühenditega sõnad). • Teab peast mõnda emakeelset luuletust. • Kuulab ettelugemist ja vastab etteloetud teksti kohta esitatud küsimustele.
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad. • Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega. • Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.